

การพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

The Development of an Evaluation Model for Assessment of Desirable Characteristics of Lower Secondary Students Based on the Sufficiency Economy Philosophy

กุนทล งาเจือ¹, วรรณดี แสงประทีปทอง², รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์³, บรรเจอดพร สู่แสนสุข⁴

Kuntun Ngajua, Vandee Sangprateptong, Rachaneekool Pinyopanuwat, Banchedporn Susansuk

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2) ประเมินคุณภาพของรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน ได้แก่ นักวิชาการศึกษาที่สอนในระดับอุดมศึกษา 2 คน นักวิชาการพัฒนาชุมชน 1 คน ศึกษาพิเศษ 4 คน ครู ที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา 5 คน และผู้นำชุมชน 2 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 คน นักวิชาการด้านการศึกษา 2 คน ศึกษาพิเศษที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2 คน ผู้ที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่เป็นผู้บริหาร 1 คน และครู 1 คน เครื่องมือวิจัย คือ ร่างรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 373 คน ได้แก่ ครู 7 คน นักเรียน 182 คน ผู้ปกครอง 182 คน ผู้บริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ และโรงเรียนหนองบอนวิทยาคม 2 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบประเมินรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) เป้าหมายของการประเมิน คือ คุณลักษณะของนักเรียนที่ดำเนินชีวิตโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) สิ่งที่มีประเมิน คือ คุณลักษณะตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามตัวบ่งชี้ของกระทรวงศึกษาธิการ (3) วิธีการประเมิน ประกอบด้วย แหล่งผู้ให้ข้อมูล ขั้นตอนการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูล (4) วิธีการตัดสิน ใช้การเปรียบเทียบกับเกณฑ์ และ (5) การรายงานผลการประเมินเป็นรายบุคคล และรายงานผลสรุปเสนอฝ่ายบริหาร

¹ นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต วิชาเอกการประเมินการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² รองศาสตราจารย์ ดร., ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

⁴ อาจารย์ ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

และ 2) ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า มีคุณภาพตามมาตรฐานการประเมิน ทั้ง 4 ด้าน คือ ความถูกต้องครอบคลุม ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ในระดับมากถึงมากที่สุด

คำสำคัญ: คุณลักษณะอันพึงประสงค์/ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง/ รูปแบบประเมิน/ มัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this study were 1) to develop an evaluation model for assessment of desirable characteristics of lower secondary students based on the sufficiency economy philosophy; and 2) to evaluate the quality of the developed evaluation model.

The research process was divided into two phases. The first phase was the development of an evaluation model for assessment of desirable characteristics of lower secondary students based on the sufficiency economy philosophy. It comprised two steps. The first step was the development of indicators for desirable characteristics based on the sufficiency economy philosophy. The research sample consisted of 14 samples, 2 education specialists, 1 community development specialists, 4 supervisors, 5 teachers in charge of mobilizing the sufficiency economy philosophy in schools, and 2 community leaders, all of whom took part in a focus group discussion. The research instrument was a focus group discussion recording form. Collected data was from results of the focus group discussion and analyzed by content analysis. The second step was developing an evaluation model for assessment of desirable characteristics. The research sample consisted of seven measurements including 1 evaluation expert, 2 education specialists, 2 supervisors in charge of mobilizing the sufficiency economy philosophy, 1 school administrator and 1 teacher in charge of mobilizing the sufficiency economy philosophy in school. The research instrument was a draft of an evaluation model for assessment of desirable characteristics based on the sufficiency economy philosophy. The second phase was the quality evaluation of the developed evaluation model for assessment of desirable characteristics. There are 373 research samples including 7 teachers, 182 students, 182 parents, and 2 school administrators at Satree Prasertsin School and Nong Bon Wittayakom School. The research instruments were the developed evaluation model for assessment of desirable characteristics of lower secondary students based on the sufficiency economy philosophy, an assessment form for the developed evaluation model, and interview forms. Research data was analyzed using the percentage, mean, standard deviation, t-test, and content analysis.

The research findings showed that 1) the developed evaluation model for assessment of desirable characteristics based on the sufficiency economy philosophy was composed of five components, namely, first, evaluation goal is the desirable characteristics of lower secondary students based on the sufficiency economy philosophy, second, what to be evaluated according to Ministry of education's indicators, third, evaluation method composed of contributor sources, evaluation tool used to evaluate and data analysis, fourth, judgment method, criteria used, and last, evaluation report, individualized report for each and executive summary; and 2) quality evaluation results of the developed model indicated that it had quality at the high to highest levels in

accordance with the four evaluation standards: accuracy and comprehensiveness, feasibility, appropriateness, and usefulness.

Keywords: Desirable characteristics/ Sufficiency economy philosophy/ Evaluation model/

Secondary education

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการพัฒนาที่มุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบให้เกิดวิกฤติขึ้นอย่างมากในปี พ.ศ. 2540 ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพ โดยในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 30-35) และฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ได้กำหนดปรัชญาและแนวคิดโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ทรงเสนอแนะทางออกของปัญหาภายใต้ชื่อว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” (sufficiency economy) ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณ อย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยคำนึงถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (www.moe.go.th/websm/2010/jan/003.htm: online 8/05/2010) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อๆ มา ได้เน้นให้ประชาชนรู้จักพึ่งพาตนเอง เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ยึดหลักคุณธรรม และคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่มีความสมดุลและยั่งยืน มีเสถียรภาพ ฐานเศรษฐกิจมีความหลากหลายมากขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำในการพัฒนาและบริหารประเทศ ได้กำหนดพันธกิจให้สังคมไทยเป็นสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green Happiness Society) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, คำนำ) และฉบับที่ 11

(พ.ศ. 2555-2559) มีแนวคิดต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 8-10 โดยยังยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ ซึ่ง UNDP (2007) ได้กล่าวว่าการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องรู้ตัวว่าทำอะไรด้วยความซื่อสัตย์ พากเพียร ไม่ส่อโด่ง ตัดสินใจอย่างไตร่ตรอง รอบคอบ มีเหตุผล มีการปกป้องจากการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง หรือเรียกว่าปฏิบัติตามหลักสัปปริสธรรม 7 และมรรค 8 จะสร้างความพอเพียงได้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคุณธรรมนำความรู้ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตในทุกๆ โดยมีความสำคัญ คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ด้วยการปลูกฝังบ่มเพาะให้เด็กเกิดมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดดังกล่าวให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เด็กรู้จักใช้ชีวิตอย่างสมดุล มีภูมิคุ้มกันอย่างยั่งยืน เห็นคุณค่าของทรัพยากร รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรู้จักการแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 3-10) ต่อมาปี พ.ศ. 2552 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดกลยุทธ์ในการจัดการศึกษา “ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียนทุกคน” ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 5 “อยู่อย่างพอเพียง”

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคการศึกษา ได้ดำเนินการตั้งแต่ปลายปี 2548 โดยความร่วมมือจากโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยช่วงแรก

เป็นการศึกษาวิจัย และการทำงานวิชาการเพื่อสนับสนุนงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยร่วมกับคณะอนุกรรมการฯ แต่หลังจากปี พ.ศ.2549 ได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ ขับเคลื่อนในด้านการศึกษเป็นหลัก ซึ่งกระบวนการทำงานเน้นการสร้างเครือข่ายให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2550 - 2554) ซึ่งเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่ “กิจกรรม” แต่เป็น “หลักคิด” และ “หลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต” จึงได้มีการวิจัยออกแบบการเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้สำหรับบุคลากรในภาคการศึกษา ให้สามารถเป็นฟันเฟืองสำคัญในการถ่ายทอดกระบวนการคิด พูด ทำ อย่างพอเพียงไปสู่เด็กและผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ยึดหลักความพอเพียงในชีวิตประจำวัน

จากความสำคัญและคุณค่าของหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นักการศึกษาจำนวนมากได้พยายามศึกษาวิธีการปลูกฝังเด็กและเยาวชนของชาติให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงกำหนดตัวบ่งชี้ในการประเมินสถานศึกษาพอเพียงในปีงบประมาณ 2552 ได้กำหนดเพิ่มอีก 1 ด้าน คือ ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ โดยดูจากคุณลักษณะของสถานศึกษาพอเพียง บุคลากรของสถานศึกษาและนักเรียนที่มีความรู้ความเข้าใจและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 2-10) ซึ่งตัวบ่งชี้นี้มีความสำคัญต่อการประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง Webster's Dictionary (1989) และ Oxford Dictionary (1989) ได้ให้ความหมายว่าตัวบ่งชี้ คือสิ่งที่ชี้ หรือบอกให้เห็นว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบอกทิศทางได้ค่อนข้างแม่นยำจอห์นสโตน (Johnstone, 1981) กล่าวว่า ตัวบ่งชี้เป็นสารสนเทศที่บ่งบอกปริมาณเชิงสัมพันธ์หรือสภาวะของสิ่งที่มุ่งวัดในเวลาใดเวลาหนึ่งโดยไม่จำเป็น บ่งบอกหรือสะท้อนภาพของสถานการณ์ที่เราสนใจเข้าไปตรวจสอบส่วนเบอริสไตน์ โอคส์ และกูดตัน (Burstein, Oakes, & Guiton, 1992) ได้ขยายเพิ่มว่า ตัวบ่งชี้ทางการศึกษาเป็นประโยชน์มากในการประกันคุณภาพและแสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่

จากเหตุผลดังกล่าว ที่ได้ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาระยะหนึ่งและได้ประเมินสถานศึกษาอย่างเป็นระบบเกือบครบถ้วนแล้วนั้น ซึ่งผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ ตัวนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาว่านักเรียนมีการพัฒนา หรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรเรื่องการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้พัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อประเมินคุณภาพรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ยึดตามหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา โดยกำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ ปลูกฝัง และเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเป็นทางรอดที่สำคัญของคนไทย
2. ประชากรที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย นักวิชาการศึกษาที่สอนในระดับอุดมศึกษา นักวิชาการพัฒนาชุมชนศึกษานิเทศก์ ครูที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี และผู้นำชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักวิชาการศึกษาที่สอนใน

ระดับอุดมศึกษา 2 คน นักวิชาการพัฒนาชุมชน 1 คน ศึกษานิเทศก์ 4 คน ครูที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา 5 คน และผู้นำชุมชน 2 คน

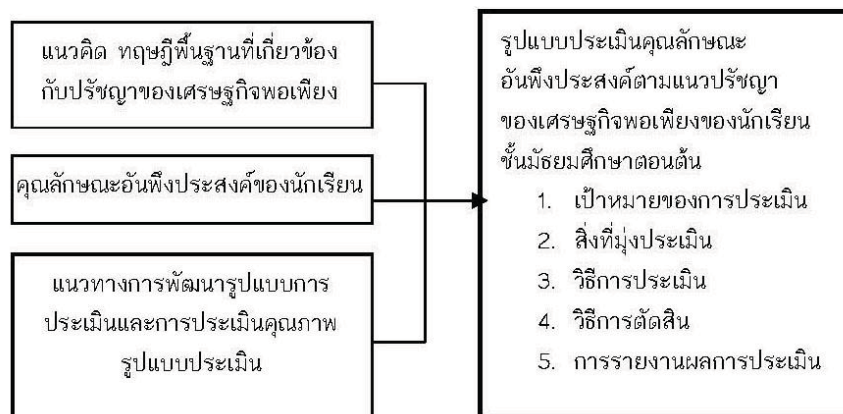
กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างของรูปแบบประเมิน จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลที่มีวุฒิปริญญาเอก 1 คน นักวิชาการด้านการศึกษาที่สอนในระดับอุดมศึกษา 2 คน ศึกษานิเทศก์ที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2 คน ผู้ที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี ที่เป็นผู้บริหาร 1 คน และครู 1 คน

4. ประชากรที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 17 ศึกษาเฉพาะจังหวัดตราด จำนวน 11,103 คน ประกอบด้วย ครู 157 คนและผู้บริหาร 16 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 5,465 คน และนักเรียน 5,465 คน

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 373 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ 313 คน ประกอบด้วย ครู 6 คนและผู้บริหาร 1 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 153 คน และนักเรียน 153 คน โรงเรียนหนองบอนวิทยาคม จำนวน 60 คน ประกอบด้วย ครู 1 คนและผู้บริหาร 1 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 29 คน และนักเรียน 29 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินการ ดังนี้

1. การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน ได้แก่ นักวิชาการศึกษาที่สอนในระดับอุดมศึกษา 2 คน นักวิชาการพัฒนาชุมชน 1 คน ศึกษานิเทศก์ 4 คน ครูที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี

5 คน และผู้นำชุมชน 2 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาผลการพัฒนาตัวบ่งชี้จากตัวบ่งชี้หลักของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย จำนวน 10 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 2 ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย จำนวน 10 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย จำนวน 14 ตัวบ่งชี้

หลังจากได้ตัวบ่งชี้ทั้ง 3 องค์ประกอบแล้ว นำมาจัดทำร่างรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างของแบบประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบแสดงความเห็นในการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของผู้ประเมินแต่ละแหล่ง คือ ครู : นักเรียน : ผู้ปกครอง เท่ากับ 5 : 3 : 2 และน้ำหนักขององค์ประกอบประเมินทั้ง 3 องค์ประกอบ 1 : 4 : 5 ตามลำดับ 2) แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงของเครื่องมือประเมินทั้ง 3 ฉบับ โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินทั้ง 3 ฉบับ มีค่าระหว่าง 0.86-1.00 3) แบบประเมินนักเรียน ฉบับที่ 1 ตอนที่ 1 มีความเที่ยง เท่ากับ 0.83 ตอนที่ 2 มีความเที่ยง เท่ากับ 0.93 แบบประเมินฉบับที่ 2 มีความเที่ยง เท่ากับ 0.92 และฉบับที่ 3 มีความเที่ยง เท่ากับ 0.93

2. การพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลที่มีวุฒิปริญญาเอก 1 คน นักวิชาการด้านการศึกษาที่สอนในระดับอุดมศึกษา 2 คน ศึกษาในเทศก์ที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2 คน ผู้ที่ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี ที่เป็นผู้บริหาร 1 คน และครู 1 คน เครื่องมือวิจัย คือ ร่างรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน

ผลการวิจัยในระยะที่ 1 ได้รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ 1)

เป้าหมายของการประเมิน เป็นการประเมินคุณลักษณะของนักเรียนที่ดำเนินชีวิตโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นสารสนเทศสำหรับครู ผู้ปกครอง และสถานศึกษา ในการพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) สิ่งที่มีประเมิน คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด คือ ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) วิธีการประเมิน ประเมินนักเรียนโดยผู้ประเมิน 3 คน ประกอบด้วยนักเรียนประเมินตนเอง ผู้ปกครองนักเรียนประเมิน และครูประเมิน นักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วยแบบประเมิน 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 แบบประเมินความรู้และทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบประเมินที่นักเรียนประเมินตนเอง แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามองค์ประกอบที่ 1 จำนวน 20 ข้อ ให้คะแนนเป็น 0 และ 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.71-1.00 ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.83 ตอนที่ 2 ประเมินการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันตามองค์ประกอบที่ 3 จำนวน 15 ข้อ ให้คะแนนเป็น 0, 1, 2, 3, 4 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.71-1.00 ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.93 ฉบับที่ 2 แบบประเมินความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบประเมินที่ครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน มี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 2 ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 10 ข้อ องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 ข้อ รวมจำนวน 25 ข้อ ให้คะแนนเป็น 0, 1, 2, 3, 4 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.71-1.00 ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.92 ฉบับที่ 3 แบบประเมินคุณลักษณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น องค์ประกอบที่ 2 ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน

10 ข้อ องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 ข้อ รวมจำนวน 25 ข้อ ให้คะแนนเป็น 0, 1, 2, 3, 4 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.71-1.00 ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.93 4) วิธีการตัดสิน ใช้เปรียบเทียบข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์สมบูรณ์ และ 5) การรายงานผลการประเมิน โดยการรายงานผลเป็นรายบุคคล และรายงานผลสรุปเสนอฝ่ายบริหาร

ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบประเมินคุณลักษณะตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

หลังจากที่ได้รูปแบบประเมินที่มีความถูกต้องครบถ้วน และนำไปทดลองใช้เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 373 คน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 (ตราด) 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวน 313 คน ได้แก่ ครู 6 คน ผู้บริหาร 1 คน ผู้ปกครอง 153 คน และนักเรียน 153 คน และโรงเรียนหนองบอนวิทยาคม อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด จำนวน 60 คน ได้แก่ ครู 1 คน ผู้บริหาร 1 คน ผู้ปกครอง 29 คน และนักเรียน 29 คน ส่วนผู้ประเมินคุณภาพรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลังจากที่ได้นำรูปแบบประเมินไปทดลองใช้ในโรงเรียนทั้งสองโรงเรียน ได้แก่ ครูและผู้บริหาร จำนวน 9 คน จากโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ 7 คน และโรงเรียนหนองบอนวิทยาคม 2 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และแบบประเมินคุณภาพรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำรูปแบบประเมินไปใช้ประเมินนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ และโรงเรียนหนองบอนวิทยาคม วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพของรูปแบบประเมินโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์พบว่ารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีคุณภาพตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.49) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.58) มาตรฐานด้านความเหมาะสม มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.58) และมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.62)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้จัดทำร่างตัวบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นไปตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดตามแนวทางการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ของสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) และพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญจากการสนทนากลุ่ม ซึ่งผลการสนทนากลุ่มพบว่า ตัวบ่งชี้ย่อยที่ได้จากตัวบ่งชี้ในองค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) ด้านความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมของคนที่ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ความรู้คู่คุณธรรม มีเหตุผล รู้จักประมาณตน มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ทั้ง 3 องค์ประกอบ

นั้น สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ “อยู่อย่างพอเพียง” ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 10 – 54) และสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในงานวิจัยของสหยา พลภัททิ (2548, หน้า 99 – 100) ซึ่งต้องมีความรู้และมีคุณธรรม มีความรอบรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างรอบคอบระมัดระวังในการนำความรู้ไปใช้ มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พึ่งพาตนเองได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผลการพัฒนารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) เป้าหมายของการประเมิน คือ คุณลักษณะของนักเรียนที่ดำเนินชีวิตโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามนโยบายการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ของสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) และตามที่กระทรวงศึกษากำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ “อยู่อย่างพอเพียง” ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และยังสอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แฉมนน (2546, หน้า 89) ที่กล่าวว่า การมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นต้องอาศัยคุณสมบัติต่างๆ เช่น การรู้จักอยู่อย่างพอเพียง การรู้จักพึ่งตนเอง การทำงานด้วยความขยัน อดทน ไม่ทอดทิ้ง มีทักษะการบริหารจัดการ การต่อสู้กับอุปสรรค รู้จักการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล รู้จักแสวงหาความรู้ รู้จักนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และรู้จักพัฒนาตนเอง เป็นต้น 2) สิ่งที่มีประเมิน คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามตัวบ่งชี้ของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) 3) วิธีการประเมิน จากแหล่งผู้ให้ข้อมูลที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนจะช่วยให้ประเมินคุณลักษณะของนักเรียนได้สอดคล้องกับสภาพความจริงมากที่สุด เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินนักเรียน ประกอบด้วยแบบ

ประเมิน 3 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบประเมินที่นักเรียนเป็นผู้ประเมิน ฉบับที่ 2 แบบประเมินความรู้และทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแบบประเมินที่ครูเป็นผู้ประเมิน และฉบับที่ 3 แบบประเมินคุณลักษณะของนักเรียน เป็นแบบประเมินที่ผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ประเมิน ซึ่งแบบประเมินทั้ง 3 ฉบับ ความเที่ยงมีค่าระหว่าง 0.83–0.93 และอำนาจจำแนกโดยการทดสอบทีของแบบประเมินทั้ง 3 ฉบับ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ และ 4) วิธีการตัดสิน/เกณฑ์การตัดสิน ใช้การเปรียบเทียบข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์ และกำหนดค่าน้ำหนักร้อยละจากแหล่งผู้ประเมินคือ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เท่ากับ 5 : 3 : 2 จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และ 5) การรายงานผลการประเมินโดยรายงานเป็นรายบุคคล และการรายงานผลในภาพรวมเสนอฝ่ายบริหารเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องตามแนวคิดของ จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริยานุช พินุลสราวุธ (2552, หน้า 1–5) ซึ่งการพัฒนาที่มุ่งสู่ความยั่งยืนและให้ความสำคัญกับการพัฒนาฐานรากของสังคมให้มีคุณธรรมกำกับความรู้ในการดำเนินชีวิต

2. การประเมินคุณภาพของรูปแบบประเมินคุณลักษณะตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โดยการทดลองใช้รูปแบบประเมินฯ ซึ่งผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของทั้งสองโรงเรียน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการประเมินมีผลการประเมินผ่านทุกคน และได้คะแนนรวมเฉลี่ย ระดับดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่ารูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ ที่ได้พัฒนาขึ้นให้ผลการประเมินนักเรียนตรงตามสภาพจริง สอดคล้องกับผลการประเมินโดยครูผู้สอน แสดงว่ารูปแบบประเมินมีความตรง และเนื่องจากทั้งสองโรงเรียนนั้นเป็นโรงเรียน

แกนนำในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้รับการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง ช่วยให้ทราบว่าการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่โรงเรียนได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องนั้น ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนได้จริง

2.2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ พบว่า รูปแบบประเมินคุณลักษณะฯ มีคุณภาพตามมาตรฐานการประเมินด้านความถูกต้องมีความครอบคลุมตาม ตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามกระบวนการขับเคลื่อนของสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ารูปแบบประเมินมีความถูกต้องครอบคลุม มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ระบุตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ ระบุแหล่งผู้ประเมิน วิธีการประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การประเมิน และบอกการประเมิน ไว้อย่างชัดเจน ตามแนวคิดของไอเนอร์ (Eisner, 1967) ที่ว่าผู้เชี่ยวชาญสามารถวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้ได้รูปแบบประเมินที่มีคุณภาพเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมิน นอกจากนี้การประเมินคุณภาพรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ ซึ่งประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด ตามแนวคิดของสคริฟเวนและสตัฟเฟิลบีม (Scriven and Stufflebeam, 1983) ที่ได้นำเสนอแนวคิดหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐานการประเมิน 4 ด้านปรากฏผลดังนี้

2.2.1 มาตรฐานการประเมินด้านความถูกต้อง มีคุณภาพรวมเฉลี่ย ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.49) รูปแบบประเมินมีความครอบคลุมสอดคล้องกับพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียน และเป็นไปตามตัวบ่งชี้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ขับเคลื่อนในสถานศึกษา และเป็นการประเมินจากครู นักเรียน และผู้ปกครอง ทำให้มีการประเมินอย่างรอบด้าน

2.2.2 มาตรฐานการประเมินด้านความเป็นไปได้ มีคุณภาพรวมเฉลี่ย ระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.58) เป็นรูปแบบประเมินที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริง ซึ่งผลการประเมินด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นอาจเป็นเพราะการวิเคราะห์ ข้อมูลมีขั้นตอนค่อนข้าง

ซับซ้อน มีการกำหนดค่าน้ำหนัก จากแหล่งผู้ประเมิน และจากองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ ที่มีน้ำหนักต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมิน โดยการคำนวณจากโปรแกรม Excel (Microsoft Excel 2007) ซึ่งผู้ประเมินสามารถกรอกคะแนนจากการประเมินในโปรแกรมคำนวณได้ง่าย และโปรแกรมจะคำนวณให้เสร็จ ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว

2.2.3 มาตรฐานการประเมินด้านความเหมาะสม มีคุณภาพรวมเฉลี่ย ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.58) เป็นรูปแบบประเมินความเหมาะสมในทางปฏิบัติและได้รับข้อมูลจากการประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องนักเรียน เพราะผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบประเมินฯ ที่มีคำชี้แจงวิธีการใช้รูปแบบประเมิน ขั้นตอนการประเมิน และมีเครื่องมือประเมินที่เป็นแบบประเมินทั้ง 3 ฉบับ เมื่อครูผู้ประเมินได้ศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างละเอียดรอบคอบ จะช่วยให้สามารถดำเนินการประเมินได้ถูกต้อง โดยต้องประสานกับผู้ประเมินที่เป็นนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

2.2.4 มาตรฐานการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ มีคุณภาพรวมเฉลี่ย ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.62) เป็นรูปแบบประเมินที่สนองตอบความต้องการของครูผู้ใช้รูปแบบประเมินซึ่งเป็นประโยชน์ในการรายงานผลการรักษา สภาพสถานศึกษาพอเพียงตามที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการขับเคลื่อนและเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแบบอย่างและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามเป้าหมายของคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฉบับนี้มีคุณภาพตามมาตรฐานการประเมินทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น และยังสามารถจำแนกนักเรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำได้ จึงเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับครูที่จะใช้ในการปลูกฝังและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักรวมทั้งหลักปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียน และจัดกิจกรรมพัฒนาและเสริมประสบการณ์หรือกิจกรรมการประกวดให้กับนักเรียน

ต่อไป ซึ่งการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนต่อไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตามกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี 2553 กลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายความสำเร็จ คือ นักเรียนมีจิตสำนึกความเป็นไทยเพิ่มขึ้น โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมเพิ่มขึ้น นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการนำรูปแบบประเมินคุณลักษณะตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไปใช้ในสถานศึกษา ให้เกิดความร่วมมือขับเคลื่อนจริงจัง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้สร้างความตระหนักให้กับบุคลากรของสถานศึกษาทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระฯ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการจัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ และมีการประเมินติดตามเป็นระยะๆ ต่อไป

1.2 ในการนำรูปแบบประเมิน คุณลักษณะตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปใช้ในสถานศึกษา ควรทำความเข้าใจเรื่องรูปแบบให้ชัดเจน โดยศึกษาคู่่มือการใช้รูปแบบอย่างละเอียด พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมในการประสานผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินการประเมินตามรูปแบบฯ เกิดประสิทธิผล

1.3 รูปแบบประเมินฯ นี้สามารถนำไปใช้ประเมินนักเรียนเพื่อช่วยให้เห็นพัฒนาการของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับการศึกษาอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนตามตัวบ่งชี้องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ควรมีการพัฒนาแบบการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาปีงบประมาณ 2550. จัดพิมพ์โดยศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักกิจการพิเศษ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2551). *กรม.เห็นชอบแผนการศึกษาแห่งชาติ*. ค้นคืนวันที่ 8 พฤษภาคม 2553. จาก www.moe.go.th/websm/2010/jan/003.html.
- _____. (2551). *คู่มือประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2552* สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. จัดพิมพ์โดยโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริญญ์ พิบูลสราวุธ. (2552). *ตามรอยพ่อชีวิตที่พอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง
- ทิศนา ขัมมณี. (2546). *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมธิปส์
- สหทัย พลปัดพี. (2548). "การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*. 14 กรกฎาคม 2551. อัดสำเนา.

Burstein L, Oakes, J & Guitton, G. (1992). "Education Indicators," *Encyclopedia of Education Research V2*. Cambridge, Massashusette : Blackwell Publishers, Ltd.

Johnstone, J. N. (1981). *Indicators of Education systems*. London : Anchor Press.

United Nations Development Programme. (2007). *Thailand Human Development Report 2007: Sufficiency Economy Development Bangkok : UNDP*.

Eisner, E. (1976). "Education Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation." *Journal of Aesthetic Education*. 10(1976) 150 – 153.

Madaus, G. F., Scriven, M. S. and Stufflebeam, D. L. (1983). *Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation*. 8th ed. Boston : Kluwer - nijhoff Publishing.